การพัฒนากรอบแนวคิดปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืน*

DEVELOPING A CONCEPTUAL FRAMEWORK OF CAUSAL FACTORS INFLUENCING THE TRANSITION TO A BLUE ECONOMY IN THE SUSTAINABLE SEAFOOD PROCESSING INDUSTRY

นพอนนต์ จงกิตติพงศ์[1], ถิรวุฒิ แสงมณีเดช[2] และ เอกรวี ครุฑางคะ[3]

Nopanon jongkitipong [1],Thirawut Saengmaneedech[2] and Ekrawee Khruthangkha[3]

[1]อาจารย์พิเศษ' คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

[1] Special Lecturer, Faculty of Management Science Muban Chombueng Rajabhat University

[2-3] อาจารย์ประจำ, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

[2-3] Lecturer, Faculty of Management Science Muban Chombueng Rajabhat University

Corresponding Author's Email: ekraweekhr@mcru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากรอบแนวคิดปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืน โดยใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินไม่ได้เกิดจากปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการบูรณาการร่วมกันของ 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ห่วงโซ่คุณค่า เศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและส่งผลต่อกันอย่างเป็นระบบ โดยห่วงโซ่คุณค่ามีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและเชื่อมโยงสู่การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน ทั้งนี้ ได้นำเสนอกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการและข้อเสนอการวิจัยจำนวน 10 ข้อเสนอ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดสู่การวิจัยเชิงประจักษ์และใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลให้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ,การเปลี่ยนผ่าน,เศรษฐกิจสีน้ำเงิน,อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล,ความยั่งยืน

---

* Received 23 July 2026; Revised 31 July 2026; Accepted 31 August 2026

Abstract

This academic article aims to develop a conceptual framework of causal factors influencing the transition to a blue economy in the sustainable seafood processing industry, using a literature review of relevant concepts, theories, and research. The study found that the transition to a blue economy is not solely driven by environmental factors, but rather by the integrated collaboration of four key components: value chain, circular economy, inclusive resource management, and sustainable development. These components are systematically interconnected through causal relationships and influences. The value chain plays a crucial role in improving operational efficiency and linking to the application of the circular economy. This integrated conceptual framework and ten research proposals are presented to explain the relationships between relevant variables. These proposals can be further developed into empirical research and used as guidelines for formulating policies and strategies for developing the seafood processing industry in line with the blue economy concept and future sustainable development goals.

Keywords: Causal factors , Transition , Blue Economy, Seafood Processing Industry Business , Sustainable

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบรุนแรงในหลายมิติทั่วโลก ซึ่งความสำเร็จในการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศต่าง ๆ จำเป็นต้องพึ่งพาการดำเนินนโยบายอย่างจริงจังต่อเนื่องและการมีโครงสร้างเชิงสถาบันที่เข้มแข็ง (วัชรินทร์ ชินวรวัฒนา, 2566) ปัจจุบันมหาสมุทรทั่วโลกกำลังเผชิญวิกฤตอุณหภูมิน้ำสูงขึ้น ปะการังฟอกขาว ระดับน้ำทะเลเพิ่มขึ้น และปริมาณการประมงที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวเดิมไม่สามารถครอบคลุมการจัดการทรัพยากรทางทะเลได้อย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้เกิดความจำเป็นในการเปลี่ยนผ่านสู่ "เศรษฐกิจสีน้ำเงิน" (Blue Economy) ที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนในระยะยาว (มิเชล โลแกน, 2564) แนวคิดนี้ริเริ่มครั้งแรกในปี ค.ศ. 2012 จากการประชุม RIO+20 และได้รับวาระทางนโยบายจากองค์กรระดับโลก เช่น องค์การสหประชาชาติและธนาคารโลก โดยประเมินว่ามูลค่าของเศรษฐกิจสีน้ำเงินจะพุ่งสูงถึง 3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ และสร้างงานเพิ่มอีก 10 ล้านตำแหน่งภายในปี ค.ศ. 2030 สำหรับประเทศไทย การพึ่งพาและใช้ประโยชน์จากทะเลที่ขาดการจัดการ

ที่เหมาะสมได้ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากร การนำหลักการ "เขตเศรษฐกิจสีน้ำเงิน" (Blue Economy Zoning) มาใช้จึงเป็นวาระเร่งด่วนเพื่อสร้างความยั่งยืนและความเป็นธรรม (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564)

อุตสาหกรรมอาหารทะเลเป็นแหล่งวัตถุดิบอาหารหลักของโลกซึ่งมาจากการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ในปี 2563 มีผลผลิตรวมสูงสุดเป็นประวัติการณ์ถึง 214 ล้านตัน (World Bank, 2023) ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกอาหารทะเลแปรรูปที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 5 ของโลก สร้างรายได้เกือบ 200,000 ล้านบาทต่อปี แต่อุตสาหกรรมนี้เคยประสบปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม หรือ IUU Fishing จนกระทั่งได้รับใบเหลืองเตือนจากสหภาพยุโรปในปี 2558 บังคับให้ไทยต้องปฏิรูปภาคประมงอย่างจริงจังเพื่อรักษาตลาดส่งออกและความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก (สำนักประชาสัมพันธ์เขต 2 อุบลราชธานี, 2566) จากข้อมูลสถิติไตรมาสแรกของปี 2567 พบว่ามูลค่าการส่งออกสินค้าประมงของไทยมีแนวโน้มเติบโตสูงขึ้น โดยมีสินค้าหลักคือทูน่ากระป๋อง กุ้ง และอาหารสัตว์เลี้ยงแปรรูป (กรมประมง, 2567) ในปี 2568 มูลค่าการส่งออกลดลงจากปัญหาด้านต้นทุนและการแข่งขันที่สูงขึ้น (ศูนย์วิจัยธนาคารไทยพาณิชย์,2569) อย่างไรก็ตาม ปัญหาความหนาแน่นของเรือประมงไทยที่มากเกินไปจนต้องออกไปพึ่งพาการประมงนอกน่านน้ำและการลักลอบทำประมงในประเทศเพื่อนบ้าน ถือเป็นภัยคุกคามข้ามชาติที่ประเทศในภูมิภาคอาเซียนต้องร่วมมือกันบูรณาการกลไกเพื่อรับมือความท้าทายนี้ (สำนักงานวิจัยและพัฒนาการศึกษา, ม.ป.ป.) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลไทยอย่างยั่งยืน

จากการทบทวนและสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีงานวิจัยที่มุ่งศึกษาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทั่วไปในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป เช่น การสำรวจระบบการผลิตและการประเมินของเสีย (อัจฉรา จันทร์ฉาย และอรรณพ ตันละมัย, 2542) หรือ การจัดการห่วงโซ่อุปทานเชิงสิ่งแวดล้อมและโลจิสติกส์สีเขียวของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (นลินรัตน์ จันทร์น้อย, 2559) นอกจากนี้ งานวิจัยบางส่วนเน้นการวิเคราะห์กฎหมายการจัดการร่วมสำหรับการประมงพื้นบ้าน (อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, 2557) ทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อม (นภัสกร ฉัตรวิจิตรกุล, 2559) ปัจจัยส่วนประสมการตลาดในการขยายตลาดสินค้าแช่แข็ง (วิภาวดี ปานอินทร์, 2559) และบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจการเพื่อสังคมด้านอาหารอินทรีย์ (กันยพร ธีรเวคิน และคณะ, 2560) ตลอดจนการพัฒนาแบบจำลองห่วงโซ่คุณค่าด้วยมุมมองอุปสงค์และอุปทาน (ณรงค์ศักดิ์ สงวนศิลป์, 2558) ทั้งนี้ ช่องว่างที่สำคัญ (Research Gaps) คือ ขาดการวิเคราะห์เชิงบูรณาการผ่านแบบจำลองสมการโครงสร้างเชิงสาเหตุที่หลอมรวมทฤษฎีที่หลากหลายจากมิติด้านสิ่งแวดล้อม การบริหารธุรกิจ และการจัดการทรัพยากรชุมชน ได้แก่ เศรษฐกิจหมุนเวียน, ห่วงโซ่คุณค่า, การจัดการทรัพยากรร่วม และระบบนิเวศนวัตกรรม เข้าไว้ด้วยกันในแบบจำลองเชิงสาเหตุแบบองค์รวม

เพื่อขับเคลื่อนอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล ดังนั้น คณะผู้เขียนเห็นว่าการนำเสนอบทความนี้สามารถปิดช่องว่างดังกล่าวได้โดยการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวคิดที่สมบูรณ์และนำไปต่อยอดงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ในการพัฒนากรอบแนวคิดปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืนได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสังเคราะห์กรอบแนวคิด บทความนี้จึงมุ่งพัฒนากรอบแนวคิดเชิงบูรณาการโดยอาศัยการสังเคราะห์วรรณกรรม เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างห่วงโซ่คุณค่า เศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม และ การพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืน ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการวิจัยเชิงประจักษ์ การพัฒนานโยบาย และการบริหารจัดการอุตสาหกรรมอาหารทะเลในอนาคต

วิธีการสังเคราะห์วรรณกรรม

บทความวิชาการนี้ใช้วิธีการสังเคราะห์วรรณกรรมเชิงบูรณาการซึ่งเป็นวิธีการศึกษาที่มุ่งรวบรวม วิเคราะห์ เปรียบเทียบ และสังเคราะห์องค์ความรู้จากวรรณกรรม งานวิจัย และแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากหลายศาสตร์ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืน โดยวิธีการดังกล่าวเหมาะสมกับการพัฒนากรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีและการสร้างข้อเสนอการวิจัยเชิงบูรณาการที่สามารถนำไปต่อยอดสู่การวิจัยเชิงประจักษ์ในอนาคต คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสืบค้นวรรณกรรมจากฐานข้อมูลวิชาการระดับสากลที่ได้รับการยอมรับในวงวิชาการ ได้แก่Scopus, Web of Science, ScienceDirect, Emerald Insight และ Google Scholar เนื่องจากเป็นฐานข้อมูลที่ครอบคลุมบทความวิจัยด้านบริหารธุรกิจ การจัดการสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอย่างยั่งยืน และเศรษฐกิจทางทะเล โดยกำหนดช่วงเวลาระหว่างปี ค.ศ. 2015–2026 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความทันสมัยและสะท้อนแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินในบริบทปัจจุบัน การสืบค้นข้อมูล คณะผู้วิจัยได้กำหนดคำสำคัญทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา ได้แก่ “Blue Economy”, “Seafood Processing Industry”, “Circular Economy”, “Value Chain”, “Co-management”, “Sustainable Development”, “ESG”, “Sustainable Seafood Supply Chain”, “Marine Sustainability”, “Ocean Governance”, “Sustainable Fisheries”, “การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงิน”, “เศรษฐกิจหมุนเวียน”, “ห่วงโซ่คุณค่า”, “การจัดการทรัพยากรร่วม”, และ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” การค้นหาใช้เทคนิคการสืบค้นข้อมูลโดยใช้ตัวดำเนินการตรรกะ (Boolean Search) เช่น and, or และ not เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการคัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้อง และได้ข้อมูลที่ตรงประเด็นมากขึ้น โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารและงานวิจัย ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารและงานวิจัย

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria) คณะผู้วิจัยกำหนดให้เอกสารที่นำมาศึกษาต้องเป็น 1) บทความวิจัยหรือบทความวิชาการที่ผ่านการประเมินคุณภาพทางวิชาการ 2) มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจสีน้ำเงิน อุตสาหกรรมอาหารทะเล ความยั่งยืน หรือการจัดการทรัพยากรทางทะเล 3) มีการอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านธุรกิจ สิ่งแวดล้อม หรือการกำกับดูแลทรัพยากร และ 4) สามารถนำมาใช้ในการพัฒนากรอบแนวคิดเชิงสาเหตุได้

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) ได้แก่ บทความที่ไม่เกี่ยวข้องกับบริบทอุตสาหกรรมหรือความยั่งยืน บทความที่ขาดความน่าเชื่อถือทางวิชาการ และ บทความที่มีเนื้อหาซ้ำซ้อน ภายหลังการสืบค้นและคัดเลือกวรรณกรรม คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Synthesis) เพื่อจัดกลุ่มองค์ความรู้ตามประเด็นสำคัญ พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินสามารถจัดกลุ่มได้ 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) 2) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) 3) การจัดการทรัพยากรร่วม (Co-management) และ 4) การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและส่งผลต่อกันอย่างเป็นระบบ

จากการสังเคราะห์ดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกบทความที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 25 บทความ เพื่อเป็นข้อมูลในการสังเคราะห์ ขอบเขตช่วงเวลาในการคัดเลือก (พ.ศ.2558-2568) และความสอดคล้องกับบริบท ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงนำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการ (Integrated Conceptual Framework) และข้อเสนอการวิจัย เพื่ออธิบายกลไกการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับการวิจัยเชิงประจักษ์ การพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) และ การกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจสีน้ำเงินในอนาคต

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้เขียนได้ทำการทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อสังเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย แนวคิดการเปลี่ยนผ่าน แนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงิน ทฤษฎีห่วงโซ่คุณค่า แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจสีน้ำเงินที่ผ่านมายังมีข้อจำกัดสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1. งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาเศรษฐกิจสีน้ำเงินในเชิงนโยบายหรือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มากกว่าการอธิบายกลไกเชิงธุรกิจและการเปลี่ยนผ่านของอุตสาหกรรม 2.งานวิจัยด้านอุตสาหกรรมอาหารทะเลมักศึกษาเฉพาะประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ห่วงโซ่อุปทาน หรือการจัดการประมงอย่างแยกส่วน โดยยังขาดการบูรณาการตัวแปรสำคัญไว้ในแบบจำลองเดียวกัน 3.ยังไม่มีการ

พัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุที่เชื่อมโยงทฤษฎีห่วงโซ่คุณค่า เศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่ออธิบายการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลของประเทศไทย และ 4.งานวิจัยที่ผ่านมาในบริบทประเทศไทยยังขาดการอธิบายกลไกการเปลี่ยนผ่านของอุตสาหกรรมอาหารทะเลภายใต้แรงกดดันจากมาตรฐานความยั่งยืนระดับสากล เช่น การพัฒนาอย่างยั่งยืน และ การทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และ ไร้การควบคุม เป็นต้น ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งปิดช่องว่างดังกล่าวผ่านการพัฒนากรอบแนวคิดเชิงสาเหตุที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการกำกับดูแลทรัพยากร เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินอย่างยั่งยืน โดยนำมาสร้างข้อเสนอการวิจัย H1-H10 และกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แนวคิดการเปลี่ยนผ่าน (Transition)

การเปลี่ยนผ่าน (Transition) เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง กลยุทธ์ และรูปแบบการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อบริบททางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดย Porter (1985) อธิบายว่าองค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันผ่านการพัฒนากิจกรรมในห่วงโซ่คุณค่า ขณะที่ Kotter (1996) เสนอว่าการเปลี่ยนผ่านองค์กรต้องอาศัยกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบทั้งด้านโครงสร้าง วัฒนธรรมองค์กร และการมีส่วนร่วมของบุคลากร สำหรับในบริบทของอุตสาหกรรมอาหารทะเล การเปลี่ยนผ่าน ไม่ได้หมายถึง การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตเท่านั้น แต่ยังรวมถึง การปรับรูปแบบธุรกิจให้สอดคล้องกับมาตรฐานด้านความยั่งยืน การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และ การจัดการทรัพยากรทางทะเลอย่างรับผิดชอบ โดยเฉพาะภายใต้แรงกดดันจากมาตรฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืนรวมถึงข้อกำหนดด้านการตรวจสอบย้อนกลับของตลาดโลก ดังนั้น การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินจึงเป็นกระบวนการเชิงบูรณาการที่ต้องอาศัยทั้งการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่า การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนร่วมกัน เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลในระยะยาว

แนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงิน (Blue Economy)

เศรษฐกิจสีน้ำเงิน (Blue Economy) เป็นแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน ควบคู่กับการอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเล เพื่อสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน และความมั่นคงด้านทรัพยากรในระยะยาว แนวคิดดังกล่าวได้รับการผลักดันอย่างเป็นรูปธรรมหลังการประชุม Rio+20 และเชื่อมโยงโดยตรงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน (SDG 14 : Life Below Water) แม้เศรษฐกิจสีน้ำเงินจะได้รับ

ความสนใจในระดับนโยบายอย่างกว้างขวาง แต่งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นประเด็นด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรทางทะเล ขณะที่การอธิบายกลไกการเปลี่ยนผ่านของภาคอุตสาหกรรมยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลซึ่งเผชิญแรงกดดันจากมาตรฐานด้านความยั่งยืน การตรวจสอบย้อนกลับ และข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อมระดับสากล ในบริบทของอุตสาหกรรมอาหารทะเลเศรษฐกิจสีน้ำเงินไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะการเพิ่มผลผลิตทางเศรษฐกิจ แต่ยังครอบคลุมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลอย่างสมดุล การลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ และการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของทั้งระบบเศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้น การศึกษาการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินจำเป็นต้องบูรณาการทั้งมิติด้านธุรกิจ สิ่งแวดล้อม และการกำกับดูแลทรัพยากรเข้าด้วยกัน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนากรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงห่วงโซ่คุณค่า เศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนร่วมกัน

ทฤษฎีห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain Theory)

ทฤษฎีห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain Theory) ของ Porter (1985) อธิบายว่า องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันผ่านการบริหารกิจกรรมต่าง ๆ ภายในห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ การผลิต การกระจายสินค้า และการบริการหลังการขาย โดยการเพิ่มประสิทธิภาพในแต่ละกิจกรรมจะช่วยลดต้นทุน เพิ่มมูลค่า และยกระดับศักยภาพการแข่งขันขององค์กร ในบริบทของอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล การพัฒนาห่วงโซ่คุณค่ามีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร การลดของเสียจากกระบวนการผลิต และการพัฒนาระบบตรวจสอบย้อนกลับของวัตถุดิบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและมาตรฐานความยั่งยืนระดับสากล นอกจากนี้ การเชื่อมโยงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดห่วงโซ่อุปทานยังส่งเสริมการจัดการทรัพยากรร่วมและการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จากการทบทวนวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นว่า ห่วงโซ่คุณค่าไม่ได้ส่งผลเฉพาะด้านประสิทธิภาพทางธุรกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในอุตสาหกรรมอาหารทะเล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคาดว่าห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงิน นำไปสู่ข้อเสนอการวิจัย H1–H4 ดังนี้

ข้อเสนอการวิจัยที่ H1 (Proposition H1) : ห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อเศรษฐกิจหมุนเวียน

ข้อเสนอการวิจัยที่ H2 (Proposition H2) : ห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล

ข้อเสนอการวิจัยที่ H3 (Proposition H3) : ห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอการวิจัยที่ H4 (Proposition H4) : ห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการทรัพยากรร่วม

แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าผ่านการลดของเสีย การใช้ซ้ำ และการนำวัสดุกลับเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Ellen MacArthur Foundation, 2013) แนวคิดดังกล่าวได้รับความสนใจอย่างมากในอุตสาหกรรมอาหารทะเล เนื่องจากกระบวนการผลิตมักก่อให้เกิดของเสียจำนวนมากทั้งในรูปของเศษวัตถุดิบ น้ำเสีย และบรรจุภัณฑ์พลาสติก การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ลดต้นทุนการผลิต และลดผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเล ขณะเดียวกันยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจ ชุมชน และภาครัฐในการจัดการทรัพยากรทางทะเลร่วมกัน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการจัดการทรัพยากรร่วมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ เศรษฐกิจหมุนเวียนยังมีบทบาทในการสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงิน เนื่องจากช่วยลดการใช้ทรัพยากรใหม่ ลดปริมาณของเสียทางทะเล และส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคาดว่าเศรษฐกิจหมุนเวียนมีอิทธิพลต่อการจัดการทรัพยากรร่วม การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล นำไปสู่ข้อเสนอการวิจัย H5–H7 ดังนี้

ข้อเสนอการวิจัยที่ H5 (Proposition H5) : เศรษฐกิจหมุนเวียนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล

ข้อเสนอการวิจัยที่ H6 (Proposition H6) : เศรษฐกิจหมุนเวียนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอการวิจัยที่ H7 (Proposition H7) : เศรษฐกิจหมุนเวียนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการทรัพยากรร่วม

แนวคิดการจัดการทรัพยากรร่วม (Co-management)

การจัดการทรัพยากรร่วม (Co-management) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคธุรกิจ ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน เพื่อป้องกันการใช้ทรัพยากรเกินขนาดและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว โดย Dietz,

Ostrom และ Stern (2003) อธิบายว่า การจัดการทรัพยากรร่วมที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยกลไกการกำกับดูแล การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในบริบทของอุตสาหกรรมอาหารทะเล การจัดการทรัพยากรร่วมมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ การลดปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย และการสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับความยั่งยืนของระบบนิเวศทางทะเล โดยเฉพาะภายใต้แรงกดดันจากมาตรฐานสากลด้านความยั่งยืนและการตรวจสอบย้อนกลับของตลาดโลก จากการทบทวนวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการทรัพยากรร่วมเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างรับผิดชอบ และส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในอุตสาหกรรมอาหารทะเล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคาดว่าการจัดการทรัพยากรร่วมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงิน นำไปสู่ข้อเสนอการวิจัย H8–H9 ดังนี้

ข้อเสนอการวิจัยที่ H8 (Proposition H8) : การจัดการทรัพยากรร่วมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล

ข้อเสนอการวิจัยที่ H9 (Proposition H9) : การจัดการทรัพยากรร่วมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวทางการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน และสามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นหลัง (Brundtland Report, 1987) แนวคิดดังกล่าวให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลระหว่างมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การเติบโตที่ยั่งยืนในระยะยาว องค์การสหประชาชาติได้พัฒนาเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เพื่อใช้เป็นกรอบการพัฒนาระดับโลก โดยเฉพาะ SDG 12 : Responsible Consumption and Production และ SDG 14 : Life Below Water ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับอุตสาหกรรมอาหารทะเลและเศรษฐกิจสีน้ำเงิน ในบริบทของอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล การพัฒนาอย่างยั่งยืน ไม่ได้หมายถึง การสร้างผลกำไรทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดห่วงโซ่อุปทาน ดังนั้น การพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงเป็นกลไกสำคัญที่สนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงิน เนื่องจากช่วยสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ การอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล และความมั่นคงทางสังคมในระยะยาว นำไปสู่ข้อเสนอการวิจัย H10 ดังนี้

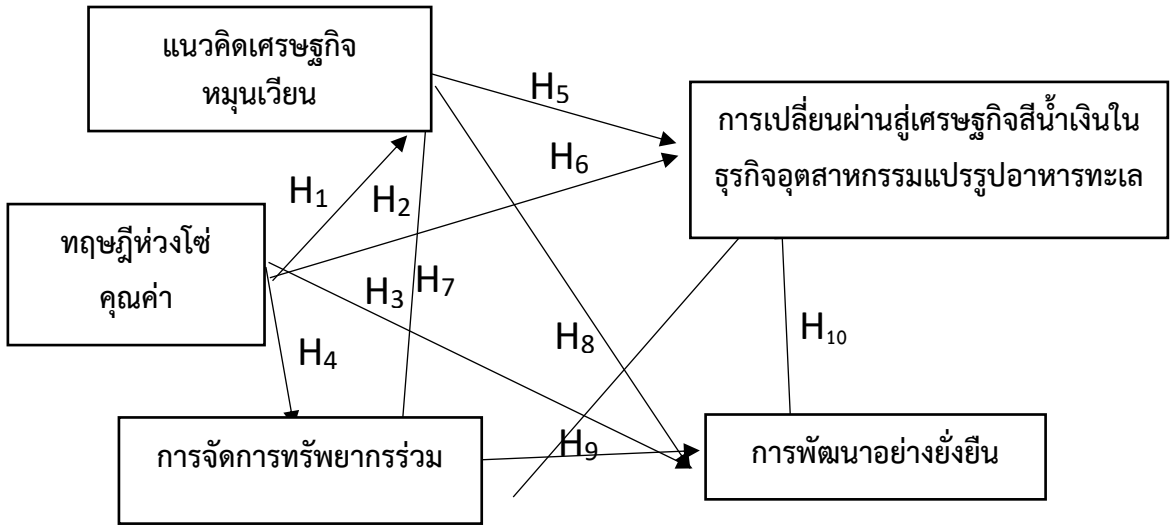
ข้อเสนอการวิจัยที่ 10 (Proposition H10) : การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้ในการสังเคราะห์ ตลอดจนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ ทฤษฎีห่วงโซ่คุณค่า อ้างอิงจากหลักแนวคิดของ Michael E. Porter (1985) แนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจหมุนเวียนของ Ellen MacArthur Foundation (2010) การจัดการทรัพยากรร่วม ใช้แนวคิดของ Elinor Ostrom (1980) แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดที่มาจาก World Commission on Environment and Development (WCED) สามารถสรุปข้อเสนอการวิจัยได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษาและข้อเสนอการวิจัย

ข้อเสนอการวิจัย	รายละเอียด
ข้อเสนอการวิจัยที่ H1	ห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อเศรษฐกิจหมุนเวียน
ข้อเสนอการวิจัยที่ H2	ห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล
ข้อเสนอการวิจัยที่ H3	ห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
ข้อเสนอการวิจัยที่ H4	ห่วงโซ่คุณค่ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการทรัพยากรร่วม
ข้อเสนอการวิจัยที่ H5	เศรษฐกิจหมุนเวียนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล
ข้อเสนอการวิจัยที่ H6	เศรษฐกิจหมุนเวียนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
ข้อเสนอการวิจัยที่ H7	เศรษฐกิจหมุนเวียนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการทรัพยากรร่วม
ข้อเสนอการวิจัยที่ H8	การจัดการทรัพยากรร่วมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล
ข้อเสนอการวิจัยที่ H9	การจัดการทรัพยากรร่วมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
ข้อเสนอการวิจัยที่ H10	การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปถึงปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืน คณะผู้เขียนนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual framework) ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

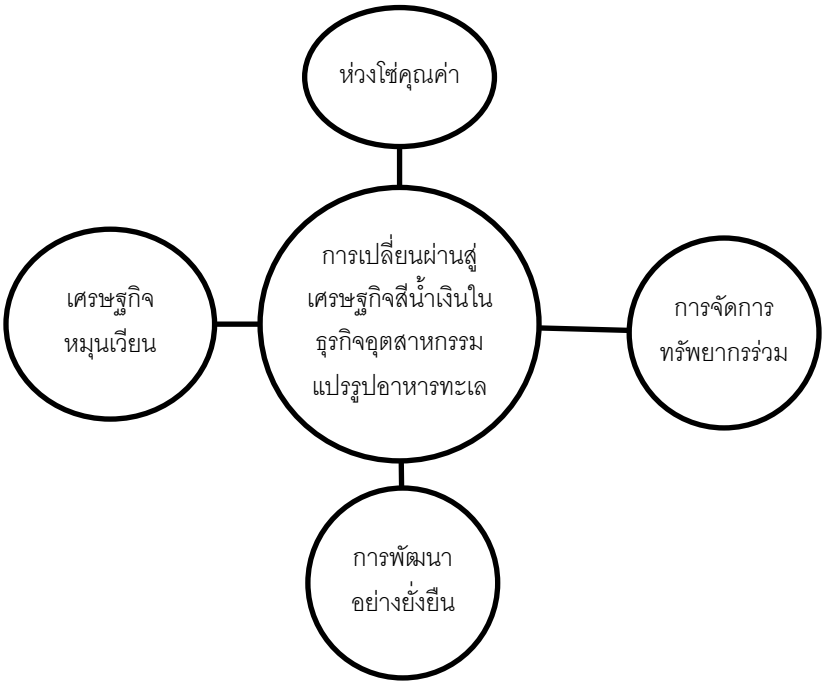
สรุป

การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลเป็นกระบวนการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบที่ต้องอาศัยการบูรณาการทั้งมิติด้านธุรกิจ สิ่งแวดล้อม และการกำกับดูแลทรัพยากรเข้าด้วยกัน บทความนี้ได้เสนอกรอบแนวคิดเพื่ออธิบายกลไกเชิงสาเหตุของการเปลี่ยนผ่านดังกล่าว ผ่านการเชื่อมโยงห่วงโซ่คุณค่า เศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนผลการสังเคราะห์วรรณกรรมสะท้อนให้เห็นว่าห่วงโซ่คุณค่าเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและลดการสูญเสียในกระบวนการผลิต ขณะที่เศรษฐกิจหมุนเวียนและการจัดการทรัพยากรร่วมช่วยสนับสนุนการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างรับผิดชอบและสร้างความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนและการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในระยะยาว องค์ความรู้จากบทความนี้สามารถใช้เป็นฐานสำหรับการวิจัยเชิงประจักษ์ การพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้าง และการกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจสีน้ำเงินสำหรับอุตสาหกรรมอาหารทะเลของประเทศไทยในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลอย่างยั่งยืน คณะผู้เขียนได้จัดทำ

แผนภาพ เพื่อแสดงถึงการบูรณาการร่วมกันของ 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ห่วงโซ่คุณค่าเศรษฐกิจหมุนเวียน การจัดการทรัพยากรร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 กลไกการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบของอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินอย่างยั่งยืน

ที่มา : พัฒนาโดยคณะผู้วิจัยจากการสังเคราะห์ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากภาพเป็นการเสนอกลไกการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบที่อธิบายว่า การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินในอุตสาหกรรมอาหารทะเลไม่ได้ขับเคลื่อนด้วยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเพียงลำพัง แต่เกิดจากปฏิสัมพันธ์เชิงพลวัตระหว่างขีดความสามารถเชิงห่วงโซ่คุณค่า ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน กลไกการกำกับดูแลทรัพยากรร่วม และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งทำงานร่วมกันในฐานะระบบนิเวศการเปลี่ยนผ่าน ทั้งนี้ การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินได้รับอิทธิพลจากแรงขับเคลื่อนภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความต้องการของตลาดโลก มาตรฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน และ ข้อกำหนดด้านการตรวจสอบ ตลอดจนแรงกดดันจากมาตรฐานสากลด้านการประมง ขณะเดียวกัน ยังมีปัจจัยสนับสนุนเชิงระบบ ได้แก่ นโยบายภาครัฐ เทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรม การวิจัย และความร่วมมือระหว่างองค์กร ซึ่งช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพของระบบนิเวศการเปลี่ยนผ่านให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น เศรษฐกิจสีน้ำเงินในอุตสาหกรรมอาหารทะเลไม่ใช่เพียงแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม แต่เป็น ระบบการเปลี่ยนผ่านเชิงบูรณาการ ที่เชื่อมโยงการบริหารจัดการธุรกิจ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

การกำกับดูแลร่วม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางอาหาร และ การอนุรักษ์ระบบนิเวศทางทะเลในระยะยาว

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.ภาครัฐควรกำหนดนโยบายและมาตรการการจัดทำเขตเศรษฐกิจสีน้ำเงินอย่างเร่งด่วน เพื่อแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเลจากการพึ่งพาที่ขาดการจัดการที่เหมาะสม พร้อมทั้งสร้างความยั่งยืนและความเป็นธรรมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

2.ภาครัฐควรกำหนดนโยบายที่เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ ชุมชนประมงพื้นบ้าน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการบริหารจัดการ ตรวจสอบ และกำกับดูแลทรัพยากรทางทะเลร่วมกัน เพื่อลดปัญหาการจับสัตว์น้ำเกินขนาด และแก้ไขปัญหาความหนาแน่นของเรือประมงไทย

3.ภาครัฐควรอุดหนุนและพัฒนาระบบนิเวศการเปลี่ยนผ่าน โดยสนับสนุนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล งานวิจัย และนวัตกรรม รวมถึงการบูรณาการความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน เพื่อจัดการกับภัยคุกคามข้ามชาติและการลักลอบทำประมงในน่านน้ำเพื่อนบ้าน

ข้อเสนอเพื่อการวิจัยในอนาคต

1.นำกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่สังเคราะห์ได้ไปทดสอบและยืนยันความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยการวิจัยเชิงประจักษ์ โดยใช้เทคนิคแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) กับกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล

2.ขยายผลการวิจัยไปสู่การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการที่มีขนาดต่างกัน เช่น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SMEs กับ ผู้ประกอบการรายใหญ่ ตลอดจนการศึกษาเปรียบเทียบในระดับภูมิภาคอาเซียนเพื่อประเมินความพร้อมและกลไกการเปลี่ยนผ่านในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กรมประมง. (2567). รายงานการส่งออกสินค้าประมงของไทย ประจำเดือนเมษายน 2567. เรียกใช้เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2569 จาก https://www.fisheries.go.th/strategy-tradestat/images/FisheriesInterTrade/ThailandTrading/Monthly/2567/Apr67.pdf

กันยพร ธีรเวคิน, จิดาภา ถิรศิริกุล และ ธนวรรณ แสงสุวรรณ. (2560). กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับประสิทธิผลการบริหารจัดการกิจการเพื่อสังคมด้านอุตสาหกรรมอาหารอินทรีย์ใน

ประเทศไทย. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 1-10.
ณรงค์ศักดิ์ สงวนศิลป์. (2558).การพัฒนาแบบจำลองห่วงโซ่คุณค่าและการวัดสมรรถนะด้วยมุมมองอุปสงค์และอุปทาน. วารสารปฏิบัติการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน, 1(2), 41-54. เรียกใช้เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2569 จาก https://so03.tci-thaijo.org/index.php/Logis_j/article/view/150206
นลินรัตน์ จันทร์น้อย. (2559). การจัดการห่วงโซ่อุปทานเชิงสิ่งแวดล้อมกับประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
นภัสกร ฉัตรวิจิตรกุล. (2559). การศึกษาทัศนคติของพนักงานและซัพพลายเออร์ต่อภาพลักษณ์และความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรธุรกิจภาคอุตสาหกรรมประมง : กรณีศึกษา บริษัทผู้ผลิตและส่งออกอาหารทะเล (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.
มิเชล โลแกน. (2564). มหาสมุทรและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ. เรียกใช้เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2569 จาก https://oceanfdn.org/th/
วิภาวดี ปานอินทร์. (2559). การศึกษาการขยายตลาดอาหารทะเลแช่แข็งไปยังตลาดจังหวัดสระแก้ว.วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
วัชรินทร์ ชินวรวัฒนา. (2566). นโยบายการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจสีเขียว เปรียบเทียบของไทยและต่างประเทศ. เรียกใช้เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2569 จาก https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/research-and-publications/research/economic-pulse/economic-pulse-no1-green-transition.pdf
ศูนย์วิจัยธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน).(2569).อุตสาหกรรมอาหารทะเลมีแนวโน้มฟื้นตัวอย่างช้า ๆ ท่ามกลางเศรษฐกิจโลกที่ยังคงเปราะบางและปัจจัยเสี่ยงด้านลบที่เพิ่มสูงขึ้น.เรียกใช้เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2569 จาก https://www.scbeic.com/th/detail/product/seafood-121124
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). เศรษฐกิจสีน้ำเงินของไทย: เดินอย่างไรให้ถึงความยั่งยืนทางทะเล. เรียกใช้เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2569 จาก https://researchcafe.tsri.or.th/sustainability/
สำนักงานวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (ม.ป.ป.). แนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงิน (Blue Economy) : พลังขับเคลื่อนกองทัพเรือไทยสู่บทบาทนำในภูมิภาค. เรียกใช้เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2569 จาก https://www.navalsymposium.navy.mi.th/file/article6.pdf
สำนักประชาสัมพันธ์เขต 2 อุบลราชธานี. (2566). ไทยถือเป็นผู้ส่งออกอาหารทะเลแปรรูปราย

ใหญ่อันดับ 5 ของโลก ทำรายได้เกือบ 2 แสนล้านบาทต่อปี ตัวเลขเกือบ 2 แสนล้านบาทที่ได้มาในวันนี้คงไม่เกิดขึ้นถ้าการแก้ปัญหาการทำประมงของไทยไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง. เรียกใช้เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2569 จาก https://region2.prd.go.th/th/content/category/detail/id/1169/iid/162190

อัจฉรา จันทร์ฉาย, & อรรณพ ตันละมัย. (2542). การจัดการสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป. รายงานผลการวิจัยทุนวิจัยกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช.

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2557). มาตรการทางกฎหมายสำหรับการจัดการร่วมในทรัพยากรธรรมชาติ: ศึกษาการประมงทะเลพื้นบ้าน. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Brundtland, G. H. (1987). Our common future. Oxford University Press.

Dietz, T., Ostrom, E., & Stern, P. C. (2003). The struggle to govern the commons. Science, 302(5652), 1907–1912. https://doi.org/10.1126/science.1091015

Ellen MacArthur Foundation. (2013). Towards the circular economy: Economic and business rationale for an accelerated transition. Ellen MacArthur Foundation.

Kotter, J. P. (1996). Leading change. Harvard Business School Press.

Porter, M. E. (1985). Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance. Free Press.

United Nations. (2015). Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development. United Nations.
https://sdgs.un.org/2030agenda

United Nations Environment Programme. (2021). Measuring progress towards the sustainable blue economy: A proposed framework for indicators and monitoring. UNEP.

World Bank. (2023). The potential of the blue economy: Increasing long-term benefits of the sustainable use of marine resources for small island developing states and coastal least developed countries. World Bank.

World Commission on Environment and Development. (1987). Our common future. Oxford University Press.